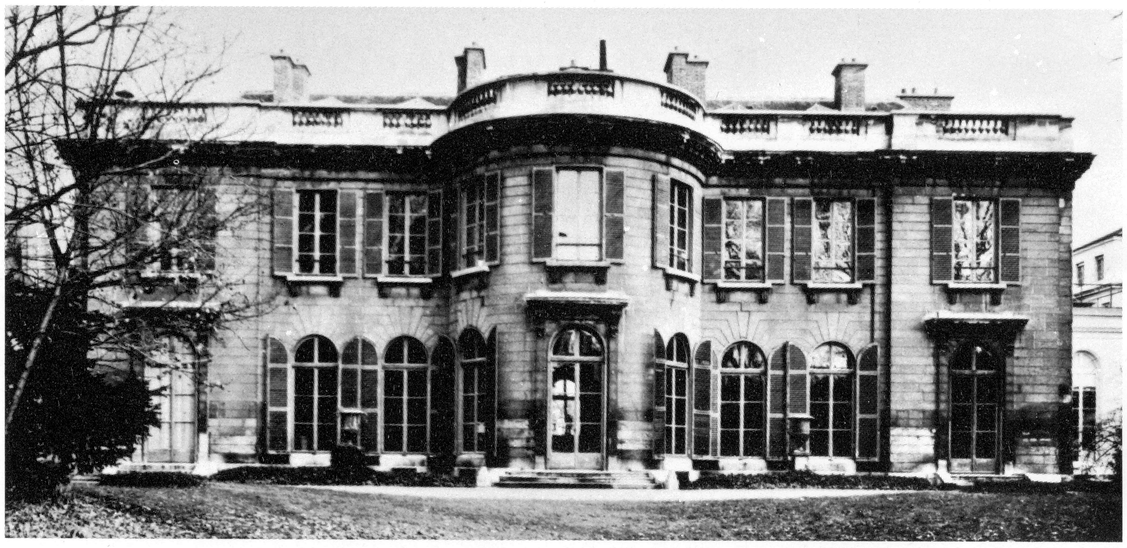

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ – ՓԱՐԻԶ

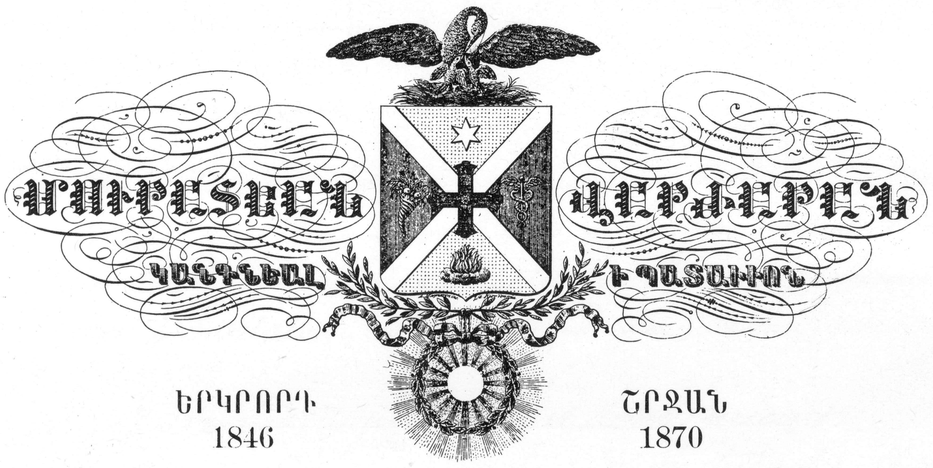

ԵՐԿՐՈՐԴ
1846

ՇՐՋԱՆ
1870

ՓԱՐԻԶ

1846ով կրթական նոր հորիզոն մը կը բացուէր Մխիթարեան Մխբանութեան՝ Լոյս աշխարհին մէջ, որ շատ մը ազգերու ժամադրավայրն եղած էր, առաջնորդելու հոն իրենց զաւակները, տալու անոնց դաստիարակութիւն եւ ուսում։

Նոյն պատուիրակ միաբանները՝ որ ճարահատ վերադարձան Վիեննայէն, չուրջ եօթ ամիս յետոյ մեկնեցան Փարիզ Մուրատեան վարժարանի փոխադրութեան հարցով. հետերնին տարին Գերպ. Աբրահօր աղերսագիրը՝ ուղղուած Ֆրանսայի Արտաքին Գործոց Նախարարին։

Պատուիրակ Հայրերը հոն հաստատուելէ առաջ ուզեցին ապահով ըլլալ այն պայմաններուն՝ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը պիտի շնորհէր իրենց։ Ուստի աղերսագիրը ներկայացնելէ առաջ չօշափեցին պատկան հեղինակութիւններուն տրամադրութիւնները, ու միանգամ եւս համոզուեցան թէ այդ քաղաքակիրթ աշխարհը իր դարաւոր համակրանքը Հայ Ազգին եւ Մխիթարեան Մխբանութեան հանդէպ միշտ վառ պահած է։ Հ. Սարգիս Վրդ. Թէոդորեան այսպէս կը գրէ Աբրահօր. «Անոնք ոչ միայն շատ դիւրին կը համարին մտադրուած ձեռնարկը, այլ եւ փառք կը համարին իրենց աշխարհին համար ունենալ հայկական լուսաւորութեան կեդրոն մը իրենց մայրաքաղաքին մէջ, նկատելով որ այդ ազգը շատ պատուական է իրենց աչքին, մանաւանդ որ այդ բանը պիտի կատարուի Մխբանութեան մը ձեռքով, զոր կը համարին հասած ըլլալ քաղաքակրթութեան եւ գիտութեան ծայրը, ըլլալով միութեան միջնորդ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ. առաջինը՝ որ գիտութեան լոյս տարածեց երկրորդին մէջ իր ազգակիցներուն մօտ»։

Մխբերը պատրաստելէ յետոյ, 30 Նոյեմբեր 1844ին, Աբրահօր պաշտօնական թուղթը ներկայացուցին Ֆրանսուա Կիզոյին, Արտաքին Գործոց Նախարարին։ Նամակին մէջ երկու կենսական կէտեր շօշափելէ յետոյ, 1. Արտօնութիւն Փարիզի մէջ վարժարան մը հիմնելու հայազգի պատանիներուն. 2. Անկախութիւն տեսչական, մատակարարական, հսկողութեան եւ վարժարանի ներքին գործունէութեան։ Հոն Գերպ. Աբրահայրը կ՚անդրադառնար Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի անցուդարձերուն վերայ ու կը յաւելուր. «Արդէն գիտակ է Մխբանութիւնս թէ Հայոց Ազգին սրտին մէջ քաղցրը կը հնչէ Գաղղիոյ անունը։ Գիտակ է նաեւ